

معرفی کتاب

محمد اسفندیاری

بررسی تاریخ عاشورا

محمد ابراهیم آیتی. مقدمه علی اکبر غفاری. چاپ دوم: تهران، کتابخانه صدوق، ۱۳۴۷. ۲۶۸ ص، وزیری. تصویر.

کتاب فوق دربردارنده سخنرانیهای دکتر آیتی در رادیوی ایران در سال ۱۳۴۲ و ۱۳۴۳ (۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ ق) است. موضوع این سخنرانیها تاریخ عاشورا است و در آن ضمن توصیف قیام امام حسین -ع- به تحلیل آن پرداخته شده است. در سخنرانی اول تا چهارم گزارشی از قیام آن

حضرت تا عاشورا ارائه شده و در سخنرانی پنجم تا پانزدهم از رخداد های بعد از قیام سخن رفته است. در این سخنرانیها تقریباً همان اندازه که به قیام و شهادت امام پرداخته شده، از خطبه ها و برخوردهای اسیران اهل بیت سخن رفته و به این موضوع بیش از آنچه توجه می شود، توجه شده است.

در چند جای کتاب گفته شده که قیام امام حسین (ع) برای به دست آوردن حکومت نبود، بلکه برای شهادت بود تا بدین وسیله دین پایدار بماند. همچنین توضیح داده شده که استقبال امام از شهادت به این معنی نیست که راهی به زنده ماندن نداشت و اگر

تسلیم هم می شد، باز او را می کشتند. (ص ۷۷-۸۰ و ۸۹). و نیز توضیح داده شده که شهادت آن حضرت برای شفاعت گنهکاران و کفاره گناهان این امت نیست و این پندار، نادرست است. (ص ۱۲۳ - ۱۲۶).

در جایی از کتاب به عذرها و بهانه های افرادی که از همراهی امام حسین (ع) شانه خالی کردند، پرداخته و گفته شده است از مردم کوفه (کسانی که امام را همراهی نکردند)، عجب نیست که زندگی خود را فدای وظیفه نکردند، بلکه عجب از آن مردمی است که با هروضعی که پیش آمد آن حضرت را یاری کردند و تا پای جان در راه نصرت حق ایستادند. (ص ۶۲). به نظر نویسنده، زیارت ناحیه مقدسه از امام زمان (عج) نیست، بلکه از امام حسن عسکری (ع) است. زیرا تاریخ صدور آن سال ۲۵۲ است و در این تاریخ امام متولد نشده بود. (ص ۱۲۳). همچنین نویسنده گزارش آمدن اسیران اهل بیت را در اربعین به کربلا، مقبول نمی شمارد و مآخذ آن را فقط کتاب لهوف سید بن طاووس می داند. (ص ۱۴۸ - ۱۵۱). به نظر نویسنده در جریان تاریخ عاشورا چند زن فداکار نقشی برجسته داشتند و لذا در بحثی مستقل به این موضوع پرداخته است. (ص ۱۶۴ - ۱۷۴).

چنانکه اشاره شد بخش زیادی از مباحث کتاب به رخدادهای پس از شهادت امام، یعنی خطبه ها و برخوردهای اسیران اهل بیت، اختصاص دارد. نویسنده، خطبه های اسیران را از منابع مهم تاریخ کربلا و از عوامل بقای قیام امام دانسته و توجه بلیغی به آن کرده است. از این رو بخشی از کتاب در شرح خطبه امام سجاد (ع) و حضرت زینب (س) است.

متن کتاب شامل پانزده سخنرانی است و به پایان آن دو سخنرانی دیگر ملحق شده که مطالب آن اختصاص به امام حسین ندارد.

گفتنی است قاضی طباطبایی در کتاب تحقیق درباره اول اربعین... (ص ۳۸۰ - ۳۸۱)، استبعاد این نویسنده را درباره آمدن اسیران اهل بیت در اربعین به کربلا، نادرست دانسته و او را در این موضوع تحت تأثیر حاجی نوری در لؤلؤ و مرجان شمرده است.